

مردم شعار می دادند: جوانان خراسان تا پای جان ایستاده‌اند

مروری بر حمایت‌های مردمی از «ملی شدن صنعت نفت» در مشهد

مینا چوپانی

تحصیل آزادی می‌کردند. برای این که آنها درک کرده بودند یک جامعه خوشبخت بایستی آزاد باشد. یعنی آزادانه بتواند در سرنوشت خودش دخالت داشته باشد. شرکت غارتگر نفت برای ادامه حیات خائنه خود توانست در ظرف 50 سال یک ملت مومن، یک ملت آزاد، یک ملت زنده را به مردمی چنین در به در و افسرده تبدیل نماید. مردم هم در این مراسم شعار می‌دادند: «زنده باد کاشانی، زنده باد مصدق، مرده باد دولت استعمار طلب و زورگوی انگلستان، مرگ بر شرکت نفت» آنها همچنین در بندی از قطعنامه‌ای که قرائت شد از دولت دکتر مصدق خواستند که تصمیم قاطع ایران را برای اعمال حق حاکمیت خود در موضوع ملی شدن صنعت نفت، به دنیا اعلام و آن را اجرا کند.

صف‌بندی روحانیون

در خرداد 1330 تمام مجالس وعظ و سخنرانی دینی رنگ و بویی سیاسی به خود گرفته بود. در میان روحانیون مشهد دو روحانی در این جریان نقش پررنگ‌تری ایفا کردند: شیخ محمود حلبی که در مسجد گوهرشاد منبر می‌رفت و در سخنرانی‌های خود از هر فرصتی برای سخن گفتن درباره صنعت نفت استفاده می‌کرد. و آیت‌الله کلباسی که در 24 خرداد در ماه رمضان به مدت سه ساعت در حمایت از ملی شدن صنعت نفت سخنرانی کرد. او تنها روحانی مشهد بود که در حمایت از ملی شدن صنعت نفت فتوا داد. عده‌ای از روحانیون هم که بین مردم به «درباری»

شدند. تظاهر کنندگان تنفر و اعتراض شدید خود نسبت به بیانیه دولت آمریکا و تذکر دولت انگلیس به ایران و همچنین حمایت همه جانبه شان از خلع ید انگلیس و دیگر بیگانگان را اعلام کردند. اعضای حزب ایران هم از مقر خود در خیابان پهلوی (امام خمینی فعلی) به راه افتادند و شعار می‌دادند: «همه در راه خلع ید از شرکت سابق نفت به پیش»، «جوانان خراسان برای خلع ید از شرکت سابق نفت تا پای جان ایستاده‌اند»، «یادداشت دولت انگلیس و بیانیه دولت آمریکا مورد تنفر و انزجار شدید ملت ایران است». دکتر شریفی عضو حزب ایران در بخشی از سخنان خود گفت: «پدران ما با ایمان کامل جان خود را فدای

همین پرچم سبز و سرخ و سفید

29 اسفند 1329 وقتی لایحه ملی شدن صنعت نفت به تصویب مجلس سنا رسید، به تدریج حمایت مردم از دکتر مصدق و نهضت نفت، در شهرهای مختلف ایران گسترش پیدا کرد. اولین میتینگ سیاسی در مشهد در 23 فروردین 1330 ه.ش در مسجد گوهرشاد برگزار شد و این اولین حضور عمومی مردم مشهد در حمایت از نهضت بود. حاضران در این اجتماع از حزب ایران، اتحادیه جوانان سادات حسینی، بازرگانان، اصناف، ورزشکاران و... بودند. در دستان آن‌ها پرچمی بود که روی آن نوشته شده بود: «همین پرچم سبز و سرخ و سفید نشانی ز پیروزی است و امید».

در این تجمع، حدود پانزده هزار نفر حضور داشتند که بنا بر ادعای روزنامه ایران مبارز (ش 36، سه‌شنبه 1330/2/3) حدود سه ساعت در زیر بارش باران ایستاده بودند. روزنامه ایران مبارز از این میتینگ به عنوان مهیج‌ترین و با شکوه‌ترین میتینگی یاد می‌کند که تا به حال در مشهد وجود داشته است.

کمی بعد در ششم اردیبهشت، اجتماع دیگری در صحن مسجد گوهرشاد برگزار شد. جمعیت حاضر در میتینگ این بار به حدود بیست هزار نفر می‌رسید. در پایان این مراسم قطعنامه‌ای قرائت شد که از سوی «جوانان سادات حسینی» و «حزب ایران» مشهد تنظیم شده بود. از مهمترین خواسته‌های تظاهر کنندگان این بود که مجلس باید مقدم بر هر امری، اصل ملی کردن صنعت نفت را در سراسر کشور مورد توجه قرار دهد و برای اجرای آن تمام تلاشش را بکند. فضای افکار عمومی به گونه‌ای به سمت مهمترین مسئله ملی سوق پیدا کرده بود که در پی این اجتماع مردمی، تجمع‌های دیگر یکی پس از دیگری شکل می‌گرفت.

مرده باد دولت استعمار طلب

اجتماع بعدی در 3 خرداد 1330 بود. بیست و پنج هزار نفر در روز جمعه در صحن نو جمع

بر خلاف جریان اصلی و کشوری نهضت که ما بیشتر با نقش دربار، روحانیون، استعمار و رهبرانی چون مصدق و کاشانی روبه رو هستیم روند نهضت صنعت نفت در شهرهایی چون مشهد با حضور مردم معنا می‌یابد.

